

Dragica Haramija, Janja Batič

Lucija in Damijan Stepančič: *Kako so videli svet.*

Dob pri Domžalah: Miš, 2011.

Ilustrirane knjige, namenjene spoznavanju različnih ved oziroma t. i. poučne knjige po univerzalni decimalni klasifikaciji uvrščamo med informativno literaturo. S pomočjo ilustracij otroški uporabnik/bralca tovrstna besedila v zgodnjem šolskem obdobju lažje spoznava. Informativna literatura je prilagojena starosti naslovnika, predstavlja pa resnične in verodostojne podatke neke znanstvene discipline. Jezikovno prilagajanje je opazno predvsem pri manjšem številu tujk ter večjem številu razlag in pojasnil, ki pa ne smejo biti banalni.

Na Slovenskem imamo precej kakovostnih slikanic z informativno vsebino, ni pa veliko dobrih ilustriranih knjig za razredno stopnjo bralcev, zato je še posebej pomembno, da opozarjamo na tiste, ki sodijo med odlične, kar od leta 2010 uspešno dela Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana, ki med drugim podeljuje tudi priznanje zlata hruška za najboljše delo v kategoriji izvirne slovenske poučne knjige. Decembra lani je zlato hruško prejelo delo *Kako so videli svet* Lucije in Damijana Stepančiča. Strokovni recenzent, prof. dr. Marko Uršič, je o delu na platnici knjige med drugim napisal: “Avtorja te očarljive in poučne knjige nam v nizu živo ubesedenih in imenitno ilustriranih zgodb priključeta v spomin veličastno odisejajo človeštva, od legendarnega morjeplovca Odiseja do vesoljskih poletov. Ob spominih na največje dosežke človeškega uma in poguma občutimo tudi upanje, da naša skupna pot še zdaleč ni končana, temveč se bo nadaljevala v brezmejnem razsežnosti največjega in najmanjšega ter v skrivnostne globine duha.”

Kako so videli svet Lucije in Damijana Stepančiča (slednji je knjigo tudi ilustriral) v šestinštiridesetih naslovljenih poglavjih odgovarja na prav toliko zanimivih vprašanj. Slednja so nakazana že v naslovih, ki izdajajo temo posameznega poglavja. Avtorja sta se lotila zmotnih prepričanj in poznejših odkritij, ki utemeljujejo (večinoma) začetke znanstvenega

preučevanja in dokazovanja, in sicer večinoma s področja naravoslovnih znanosti, uporabnih znanosti ter geografije in zgodovine, kar sta avtorja na zanimiv način povezala tudi s književnostjo (npr. z mitologijo, z Dantejem Alighierijem, Julesom Vernom) in likovno umetnostjo (npr. Caspar David Friedrich) ter z biografskimi podatki pomembnih znanstvenikov (npr. Nikolaj Kopernik, Galileo Galilej, Giordano Bruno, Isaac Newton, Charles Darwin) in odkriteljev (npr. Marco Polo, Krištof Kolumb, Ferdinand Magellan, James Cook, David Livingstone). Avtorja zgodbe v knjigi nizata po zgodovinskem načelu, od najstarejših dogodkov in odkritij do najsodobnejših, torej od naših davnih prednikov, ki so mislili, da je Zemlja ravna ploskev, naš svet pa so, zapišeta avtorja, "občutili kot nekaj, kar jih zdaleč presega, kar je tako mogočno in silovito, da je lahko le delo bogov (ali Boga)." Knjigo končujeta s sodobnimi tehnološkimi odkritji in s teorijo kaosa, torej z mislijo, da smo vsa živa bitja na Zemlji bolj povezana, kakor je videti na prvi pogled.

Otroci, ki so po naravi zelo radovedni, se ob informativni literaturi učijo in tako tešijo svoje zanimanje za okolje, naravo, živali in podobno. Delo *Kako so videli svet* je pravzaprav kulturna zgodovina človeštva: spoznanj in izumov naših prednikov in sodobnikov, ki so in še vedno prispevajo k razvoju znanosti in k razumevanju znanstvenih disciplin. Ne nazadnje je ta knjiga lahko tudi dober priročnik za popestritev šolskih in obšolskih vsebin ter opomnik vsem odraslim, ki s(m)o malce pozabili, kdaj in kdo je bil tisti prvi, ki je nekaj spoznal ali odkril.

Damijan Stepančič je v sredino naslovnice postavil Zemljo oziroma krog in vanj z velikimi razločnimi črkami vpisal naslov dela. Zanimivost naslovnice je gladka, sijajna površina posameznih elementov (kroga, človeške figure ...). Oba vezna lista krasi ista ilustracija: ponovljena je upodobitev Evrope iz trinštiridesetega poglavja, in sicer v tonski različici, upodobitvi pa so dodani štirje kerubini. Ilustracija na notranji naslovnici po zasnovi nekoliko spominja na portal ljubljanskega semenišča. Levo in desno sta postavljeni moška in ženska figura, ki na ramenih držita vsaka svojo Zemljo.

Ilustrator je vsako poglavje likovno dopolnil z zelo zgovornimi ilustracijami, med katerimi prevladujejo kolorirane risbe. Izvirna tipografija naslovov posameznih poglavij ter spreminjajoče se barvne podlage tvorijo oblikovno dovršeno celoto. Glede na barvno podlago in ilustracijo se namreč skozi knjigo spreminja tudi barva naslovov (rdeča barva naslova v četrtem poglavju, bela v devetindvajsetem poglavju). Ilustracije so postavljene pod ali ob besedilo, v nekaterih primerih je besedilo vključeno v samo ilustracijo (v četrtem poglavju je besedilo na upodobitvi sonca,

v desetem poglavju na upodobitvi morja). Posebej zanimivo je ilustrirano šesto poglavje: Atlas podpira nebo, na katerem je izpisano besedilo.

Večina ilustracij je obogatena s humornimi komentarji v oblakih. V osemindvajsetem poglavju se tako Newton v ilustraciji sprašuje: "HM, ČE PADE JABOLKO NA TLA, ZAKAJ NE PADE TUDI LUNA?" Nekatere ilustracije so dopolnjene z različnimi zapisi, ki dodatno pojasnjujejo bogato likovno gradivo. Tako npr. pri tretjem vprašanju pod ilustracijo najdemo zapis: "Svet, kot si ga je zamislil Anaksimenes (pribl. 500 pr. Kr.)." V nekaterih poglavjih, kjer je osrednji lik pesnik, raziskovalec ipd., je ob naslovu poglavja tudi njegov portret. Ilustrator portrete povzema po znanih upodobitvah, dostopnih na svetovnem spletu. Tako je podoba Ptolemaja iz Aleksandrije povzeta po upodobitvi umetnika iz 16. stoletja, upodobitev Danteja Alighierija pa je v risbi interpretirano delo Sandra Botticellija.

Ilustrator, ki je poznan po značilnem likovnem izrazu, ne ostaja ujet v svojo likovno govorico, ampak to prilagodi besedilu. Ker ilustrira informativno besedilo, spretno združi svoj likovni izraz in črpa ideje iz sveta, ki ga upodablja. Odličen primer za to sta ilustraciji drugega in dvanajstega poglavja. V drugem poglavju z naslovom *Svetovni popotnik pred tisočletji* podobe Odisejevega potovanja oblikovno in barvno povzame po grški vazi, ki jo hranijo v Britanskem muzeju v Londonu. V dvanajstem poglavju *Svilna pot* (ta je povezovala Evropo in Orient) jasno risbo zamenja z lahkotnim akvarelom. V risbi s tušem poudari le ključne elemente, medtem ko kitajsko pokrajino poda v akvarelu, ki omogoča mehko prelivanje ter spominja na tradicionalno kitajsko slikarstvo.

Ilustracije Damijana Stepančiča presegajo svoje osnovno poslanstvo osvetljevanja besedila, saj delujejo kot uganka, ki jo razumemo šele, ko preberemo besedilo. Oboje skupaj, kratka informativna poglavja in ilustracije, pomeni presežek zgodb o človeški zgodovini, saj te s spajanjem dveh sporazumevalnih kodov, jezikovnega in likovnega, kažejo zgodovino kulture v najširšem pomenu.